

NOVÝ ŽIVOT použitých kníh

Našinec je človek podnikavý. Podniká v pravom slova zmysle (podnikať = v kapitalistickom systéme vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť; pozri Slovník slovenského jazyka). Napr. aj tak, že mu nie je cudzie profitovať z altruistickej myšlienky niekoho iného. Reč tu však nebude najmä o tejto peknej vlastnosti, ale o tej dobrej myšlienke. Volá sa Domov použitých kníh a priniesla nefinančný zisk svojim zakladateľom, ale najmä státisícim obdarovaných ľudí.

Vracali sme sa z prechádzky, keď sme v kontajneri našli komplet knižnicu – klasické veci, dobré knihy. Tak sme ich poodnášali domov,“ hovorí Ľubica Szabóová Vysocká. Na Veľkú noc sa príhoda opakovala. Manželia Szabóovci zas odniesli knihy domov a uvažovali nad tým, či je normálne vyhadzovať ich. Prečo ich ľudia nedajú pred školu, do antikvariátu alebo do knižnice? Zistili, že antikvariáty hocikaké knihy nezoberú a knižnice samy vyradujú. Tak vymysleli domov pre knihy. „Pôvodne sme uvažovali, že budeme knihy vykupovať na kilá, a potom tak isto predávať. A len čo sme tú myšlienku zverejnili, začali sa nám valiť knihy a ľudia za ne ani nechceli peniaze,“ spomína Ľubica.

NÁJDITE SI KNIŽKU NA ULICI
Pôvodný model sa menil a ďalej vyvíjal. Z myšlienky predaja kníh na kilá vznikli akési pouličné knižnice. Postupne sa zjavili stánky na uliciach, na Vianočných trhoch na Hlavnom námestí v Bratislave, na Dobrých trhoch, neskôr aj v nákupných centrách. Okoloidúcich zastavia skutočne pestrou a nezvyčajnou zbierkou: na policiach nájdete perly klasickej literatúry, rozprávky, encyklopédie, detektívky, ale aj chufovky ako brožované vydanie románu

Julesa Verna z 50. rokov minulého storočia, Makarenkove tézy o výchove socialistickej mládeže, daňového poradcu z roku 2007 či príručku na opravu „embéčky“. Zadarmo tu získate knižku, ktorá sa vám zapáčila, inšpirujúci darček pre blízkeho, môžete si prečítať letáčik o Domove použitých kníh či finančne prispieť na jeho fungovanie.

NIE SME ANTIKVARIÁT ANI VYPRATÁVACIA SLUŽBA
Mozgovým centrom knižného „domova“ sú jeho zakladatelia, ktorí spravujú webovú stránku, vykonávajú komunikáciu s darcami a sieťou dobrovoľných spolupracovníkov. Vlastne celý projekt funguje na dobrovoľníckej báze – všetci zúčastnení venujú knižkám svoj čas bez nároku na odmenu. „V prvom roku existencie projektu sme skúšali získať financie z grantov, ale potom sme túto cestu zavrhlí – nedajú sa z nich financovať náklady na dopravu, a to je práve naša najväčšia položka, ani energia vynaložená na administratívu by nezodpovedala výslednému efektu. Okrem toho takto máme slobodu v rozhodovaní o koncepte a jeho ďalšom rozvoji. Najprv sme chceli vec rozbehnúť, nechceli sme žiadať o príspevok na imaginárny projekt. Začali sme teda našu „knižnicu“ prevádzkovať, až potom

sme ľuďom dali možnosť: vezmem si knižku – chcem aj prispieť? Dúfali sme, že si ľudia túto našu myšlienku osvoja a projekt bude žiť,“ vysvetľuje Ľubica. Zatiaľ teda idú náklady na projekt najmä od zakladateľov, minulý rok sa im podarilo vyzbierať vo verejných zbierkach toľko, že sa im vrátili aspoň náklady na stánok. Organizátori dúfajú, že sa tento rok vďaka drobným darcom a tiež prispievateľom 2 % z dane „dostanú na nulu“. Projekt teda nezanikol – naopak, oslavuje už päťročnicu a na bratislavských Vianočných trhoch sa zúčastnil už druhýkrát. Zdá sa, že priaznivcov si získal nielen preto, že zachraňuje knihy pred smrťou v kontajneri, ale pomáha aj ľuďom, ktorým sa hnušilo nepotrebné knižky vyhadzovať. O darcov nemá Domov použitých kníh núdzu, hlásia sa organizácie aj jednotlivci. „Niektorí ľudia sú v pohode, zavolajú, dohodneme sa a knižky nám aj sami privezú do zberného miesta do Petržalky, iní majú požiadavky, aby sme prišli do týždňa a podobne, zameriávajú si nás za kuriérske alebo vypratávacie služby. Tak im vysvetľujem, že my nie sme firma, ale občianske združenie a naši dobrovoľníci prídu po knižky vtedy, keď budú môcť,“ vysvetľuje Ľubica. Minulý rok im jedno vydavateľstvo

ponúкло tri kamióny nových kníh, ak si ich sami odvezú. „Boli to nové a pomerne drahé knihy, ale bolo to obrovské množstvo. Tri dni sme sa rozhodovali, či do toho pôjdeme. Napokon sme požičali príviesne vozíky a chlapi vozili a nosili darované knihy niekoľko dní.“

DOBROVOĽNÍCI A PODNIKAVCI

„Knihy nepredávame – to je náš leťmotív. Keď sme vznikli, ozývali sa nám antikvariáty, že chcú s nami spolupracovať, že budú predávať knižky v našom mene a tak podobne. Ale s tým sme nesúhlasili, tak sme vyvesili na web oznam, že sme nepoverili žiadny subjekt, aby v našom mene vyzdvihoval knihy a tváril sa, že ich zachraňuje pod našou značkou,“ hovorí Ľubica. Napriek tomu sa však stále nájdu rôzni „podnikavci“. „Keď sme ráno prinášali nové knihy do stánku na Vianočné trhy, už tam čakali ľudia s taškami, ruksakmi a brali knižky vo veľkom; niektorých už aj poznáme. Často nás naši priaznivci upozorňujú, že našli

naše knižky napr. na bazoši a aj v antikvariátoch, ale my nemáme čas zaoberať sa tým. Knihy nekatalogizujeme ani netriedime, iba detské, pretože tie zmizli vždy prvé a keď prišli deti, už neboli. Začali sme však knižky pečiatkovať s upozornením „ďalej nepredajné“ – predsa len, my sa narobíme, máme aj výdavky a niekto sa na tom príde nabaliť. Minulý rok sme začali dobrovoľnícku spoluprácu s jednou z najväčších IT firiem a ich ľudia hovoria, že si pri dobrovoľníckej práci celkom fajn oddýchnu.“

ODDYCH, RADOSŤ AJ MATERIÁL NA SOCIOLOGICKÚ ŠTÚDIU

Okrem prvotnej myšlienky prinášajú aktivity Domova použité knižky aj „vedfajšie“ efekty. „Všimli sme si, že pri našich stánkoch sa začnú zhovárať aj cudzí ľudia, a to, čo nám píše darcovia knižiek, je tiež veľmi zaujímavé. Knihy im čosi dávajú, tak si o ne robia starosti, ľúčia sa s nimi. Občas sa nám ozvú aj tí, ktorí si od nás knižku vzali – nedávno nám jedna pani napísala, že našla zaují-

mavú knižku pre svoju dizertačnú prácu. V niektorých knižkách nájdeme vložené veci, čo tam ich majitelia zabudli, vylišované kvety, kalendárik, odkazy „jedlo máš v chladničke...“ aj venovania: „odštepny závod venuje pracovníckam...“ alebo „pri obnove priateľstva...“ Keď mám čas, tak tieto veci fotím a dávam do našej galérie na Facebooku,“ usmieva sa pani Ľubica. „Nemyslím si, že papierové knihy sa dajú nahradiť elektronickými čítačkami, je to niečo celkom iné; kniha vás zastaví, musíte jej venovať čas, nie je to chvíľkové uspokojenie. Vďaka tomuto projektu sme sa stretli s mnohými ľuďmi a veľa nás naučil – obyčajné občianske združenie a koľko je s tým papierovačiek, manažérskej činnosti, plánovania aj fyzickej práce.“ Môžeme dodať, že projekt „Domov použitých kníh“ je aj víťazstvom pre desaťtisíce kníh, ktorým sa podarilo nájsť skutočne nový domov, a pritom ešte urobiť radosť novým majiteľom. ■

Autorka: Mona Gálková
Foto: archív M. G.

